

Siarter Iaith Gymraeg Ysgolion Cynradd

CYMRÆG

Siarter
Iaith

Cynnwys

02	Cyflwyniad
	Atodiad 1
	Rhaglen Weithredu'r Wobr Efydd
	Atodiad 2
	Rhaglen Weithredu'r Wobr Arian
	Atodiad 3
	Rhaglen Weithredu'r Wobr Aur
06	Atodiad 4
	Targedau ar gyfer Cynllun Datblygu Ysgol
14	Atodiad 5
	Rhaglen Weithredu –
	Targedau Enghreifftiol
24	Atodiad 6
	Gwe Iaitth
25	Atodiad 7
	Carnau Tua'r Copa
26	Atodiad 8
	Mesur Effaith
28	Atodiad 9
	Cofnodi rhagor o dystiolaeth

Cyflwyniad

Ers lansio'r Siarter Iaitth Gymraeg yn wreiddiol yn ysgolion cynradd Gwynedd mae llawer o waith da wedi digwydd mewn ysgolion i ddyllanwadu ar ddefnydd iaitth cymdeithasol plant o'r Gymraeg.

Hoffem ddiolch a chydhabod gweledigaeth a gwaith arloesol Cynngor Gwynedd wrth sefydlu a datblygu'r

Siarter Iaitth.

Mae Cynngor Gwynedd wedi datblygu'r ddogfen hon er mwyn darparu arweiniad a chanllawiau i'w ysgolion. Ceir ynddi lu o engreiffitiau ac arferion da y gellid eu defnyddio a'u haddasu gan ysgolion ar draws Cymru wrth weithredu'r Siarter Iaitth.

Nod syml y Siarter Iaitth yw arwain at gynnydd yn nefnydd cymdeithasol plant o'r Gymraeg. Mewn gair, ysbrydoli ein plant a'n pobl ifanc i ddefnyddio'u Cymraeg ym mhob agwedd o'u bywyddau.

Mae'r Siarter Iaitth yn gofyn am gyfranogiad gan bob aelod o gymuned yr ysgol – y cynngor ysgol, y disgyblion, y gweithlu, rhieni, llywodraethwyr a'r gymuned ehangach er mwyn sicrhau perchogogaeth lawn ohoni.

Er mwyn i bawb gael eu gwobrwyo ar sail eu hymdrechion, sefydlwyd yr egwyddor bod pob ysgol yn gosod eu gweledigaeth heriol a chyraeddadwy ei hun. Mae hyn yn cydnabod bod amgylchiadau pob ysgol yn wahanol ac yn rhoi cyfle i bob ysgol wireddu ei gweledigaeth a'i rhaglen weithredu ei hun.

Anelir am y wobr aur dros gyfnod o dair blynedd. Cynnal gofynion y wobr aur a mesur effaith y gweithredu trwy gyfrwng y gwe iaitth yw'r nod wedi hynny.

Rydym wedi paratoi camau gweithredu y gall pob ysgol ei cwblhau, gan nodi gweledigaeth yr ysgol, a nodi'r camau i'w cynmyrd i wireddu'r weledigaeth (Atodiad 1). Dyma'r camau a ystyrir yn arfer da y dylai pob ysgol eu meithrin. Bydd cyflawni'r rhain yn y flwyddyn gyntaf yn sicrhau gwobr efydd i'r ysgol.

Yn yr ail flwyddyn, wrth weithio tuag at y wobr arian, ynghyd â chyflawni'r targedau sydd wedi'u gosod yn y penawdau'n barod, bydd cyfle i bob ysgol lunio gweddill y camau gweithredu a gosod ei targedau heriol a chyraeddadwy ei hun (Atodiad 2).

Yr un yw'r patrwm ym y drydedd flwyddyn wrth weithio tuag at y wobr aur (Atodiad 3).

Gweler enghraifft sut mae targedau ar gyfer y gwobrau'n bwydo i mewn i'r cynllun datblygu ysgol neu'r cynlluniau gwaith ac yn cefnogi'r Fframwaith Llythrennedd a Rhifedd (Atodiad 4).

Cynllun Gweithredu

Yn rhan o'r ddogfen hon (Atodiad 5), mae enghreifftiau amrywiol o dargedau wedi eu dwyn ynghyd. O blith yr enghreifftiau, ceir syniadau am gamau i'r cynllun gweithredu fyddai'n arwain at wireddu gweledigaeth fel ysgol. Nid rhestr y mae'n rhaid dewis ohoni yw hon. Rydym yn annog cynngor ysgol, disgyblion, gweithlu, rhieni a llywodraethwyr i arloesi a chynnig targedau a chamau gwreiddiol heriol a chyraeddadwy y gellir gweithredu arnynt.

Mae dull addas o osod gwaelodlin ac o fesur llwyddiant wedi'i ddatblygu i wireddu'r nod o gynyddu defnydd cymdeithasol plant o'r Gymraeg. I'r perwyl hwn, mae un cwestiwn ar ddeg wedi'u llunio a'u gosod mewn holiadur ar lein trwy gyfrwng rhaglen gyfrifiadur y gwe-laith - (Atodiad 6) Holiadur i blant i gofnodi'u defnydd cymdeithasol o'r Gymraeg yn yr ysgol, ar yr iard ac o fewn y gymuned.

Rhoir cyfle i'r plant nodi hefyd pa mor gyfforddus ydynt wrth weithio, pa mor hyderus ydynt wrth siarad a pha mor bwysig ydi'r Gymraeg iddynt. Mae holiaduron i blant yn y cyfnod sylfaen ar gael. Bydd disgwyli i aelodau o weithlu'r ysgol gynorthwyo wrth lenwi'r holiaduron ar gyfer y plant ieuenigaf.

Rhydd y data yma dystiolaeth bendant o'r sefyllfa ieithyddol ymhob ysgol. O'r wybodaeth a fydd yn ymddangos ar ffurf graffiau neu llun gwe, sefydlir y waelodlin ac o'r fan yna bydd modd i bob ysgol osod ei gweledigaeth unigol ei hun. Fe ddengys ymatebion i'r holiaduron y cryfderau ynghyd â'r agweddau ieithyddol fydd angen canolbwyntio arnynt. O ddehongli'r data, bydd cyfle euraid i'r cyngor ysgol ac i weddill cynuned ysgol weld pa drywydd fydd angen ei ddilyn a rhoi sylw iddo.

All ymwelir â'r holiadur efo'r un cwestiynau ar ôl cyfnod o amser. O'r atebion a'r data a geir ohono, gwelir pa effaith fydd unrhyw sylw wedi'i gael ar agweddau a defnydd o'r Gymraeg gan y disgyblion.

Yr Arferion Gorau: Targedau gweledol e.e. 'camau tua'r copa' Mae mesur cynnydd yn angenrheidiol wrth weithredu'r Siarter Iaith. Gwneir defnydd effeithiol o dargedau gweledol yn ein hysgollion er mwyn atgoffa pawb o'r nod i hyrwyddo a defnyddio'r Gymraeg. Arfer effeithiol yw arddangos graffiau a data'r gwe iaith er mwyn atgoffa pawb o'r hyn yr anelir ato. Enghraifft arall yw'r siart 'camau tua'r copa'. Mae 5 cam tua'r 'copa'. Bydd pob ysgol yn gallu llunio eu camau eu hunain sy'n addas ar eu cyfer. Disgwylir i'r camau gael eu cytuno gan holl gymuned yr ysgol fel y bydd pawb yn gyfrannog ac yn teimlo perchnogaeth dros y camau. Gallai'r cam mwyaf sylfaenol fod yn un sydd yn cychwyn ar yr arfer o siarad Cymraeg (gweler Atodiad 7).

Bydd y 'copa' yn amlwg yn adlewyrchu'r nod y mae'r ysgol yn dymuno ei gyrraedd sef yr hyn a nodir yng ngweledigaeth yr ysgol. Eto'n ddiabynnol ar gefndir ieithyddol y disgyblion, gall y targedau amrywio o sefydlu'r arfer i siarad Cymraeg, newid agweddau, codi hyder ieithyddol i ddylanwadu ar niferoedd siaradwyr Cymraeg tu hwnt i furiau'r ysgol a'r iard i loywi a sicrhau cywirdeb ieithyddol. Gellir tynnu lluniau o'r 'camau' ar ddechrau, canol ac ar ddiwedd tymor fel tystiolaeth o gynnydd y disgyblion trwy'r tymor. Rhaid pwysleisio'r ogwydd gadarnhaol wrth annog disgyblion trwy'r camau. (Ceir mwy o enghreifftiau ar sut i fesur effaith / cynnydd yn Atodiad 8).

Darparu rhagor o dystiolaeth (Atodiad 9)

Ynghyd â darparu cofnod o gynnydd, arfer da yw sicrhau bod tystiolaeth o'r gwahanol weithgareddau i hyrwyddo'r siarter ar gof a chadw. Fe ddigwydd hyn yn naturiol trwy gyfrwng safle gwe ysgol. Trydar, Facebook trwy ddathlu llwyddiant a gweithrediad y Siarter mewn cylchlythrau rhieni a phapurau lleol. Gellir cofnodi gweithgareddau y mae'r plant wedi bod ynghlwm â nhw yn ystod y tymor, e.e.gweithdai barddoni, ymweliadau arlunwyr, awduron Cymraeg, eisteddfodau ysgol, dathlu dyddiau arbennig yn y calendr Cymreig, gweithgareddau'r cyngor ysgol i gynyddu defnydd o'r Gymraeg ayb trwy recordio bweletin newyddion, trwy dynnu lluniau, defnyddio iPad, camera fideo neu trwy gyfrwng radio'r ysgol. Pethau a wneir eisioes mewn sawl ysgol.

Does neb yn adnabod eu hysgollion yn well na'u rhanndeiliad. Nhw felly sydd yn y lle gorau i osod targedau, casglu tystiolaeth, mesur cynnydd a mabwysiadu'r arferion gorau ar gyfer eu gweithredu.

Cynllun Gweithredu Siarter Iaith Gymraeg (EFYDD)

Ysgol:

Anelir at gynnal agwedd iach/hyrwyddo/cynyddu defnydd cymdeithasol o'r Gymraeg trwy roi'r camau gweithredu canlynol ar waith:
Gweledigaeth Ysgol:

Deilliannau	Camau Gweithredu	Cyfrifoldeb	Dyddiad Gweithredu	Tystiolaeth	A yw'r deiliant wedi'i wireddu?
-------------	------------------	-------------	--------------------	-------------	---------------------------------

Disgyblion

Mae'r disgyblion yn ymwybodol o dargedau a nod y Siarter Iaith.

Mae'r Siarter Iaith yn cael ei chynnwys fel eitem reolaidd ar agenda'r cyngor ysgol.

Rhieni

Mae'r rhieni'n ymwybodol o nod y Siarter Iaith.

Mae manteision dwyieithrwydd yn cael eu trafod gyda rhieni.

Mae'r ysgol yn rhoi arweiniad i rieni di-Gymraeg ar sut i fynd ati i gael gwersi Cymraeg yn lleol.

Deilliannau	Camau Gweithredu	Cyfrifoldeb	Dyddiad Gweithredu	Tystiolaeth	A yw'r deiliant wedi'i wireddu?
-------------	------------------	-------------	--------------------	-------------	---------------------------------

Llywodraethwyr

Mae'r Llywodraethwyr wedi cyfrannu tuag at lunio strategaeth er mwyn annog plant i wneud defnydd llawn o'r Gymraeg yn eu bywydau bob dydd.

Bydd gan un Llywodraethwr gyfrifoldeb penodol dros y Siarter Iaith. bywydau bob dydd.

Mae llywodraethwyr cymunedol yn codi ymwybyddiaeth o'r Siarter Iaith a'l gweithrediad yn eu Cyngor tref/cymuned.

Gweithle

Mae'r gweithlu wedi cyfrannu tuag at lunio gweledigaeth yr ysgol wrth anelu at gynnydd yn nefnydd cymdeithasol y disgyblion o'r Gymraeg.

Mae'r holl weithlu yn defnyddio patrymau iaith addas gyda'r disgyblion ac yn defnyddio strategaethau cywiro iaith a strategaethau i droi'r sgysiau i'r Gymraeg.

Mae'r staff yn ymwybodol o'r angen i gofnodi cynnydd ac o fesur effaith wrth weithredu'r Siarter Iaith.

Hyfforddi

Mae'r gweithlu yn atebol i'r Pennaeth i sicrhau bod strategaethau /cynlluniau sy'n ymwneud â dylanwadu ar ddisgyblion i ddefnyddio'r Gymraeg yn gymdeithasol. Yn cael eu rhoi ar waith yn yr ysgol a'u monitro'n gyson.

Tystiolaeth

Mae tystiolaeth o gynnydd yn nefnydd cymdeithasol y disgyblion o'r Gymraeg ar gael.

Cedwir tystiolaeth ar ffurf lluniau / fideo / facebook / Trydar / gwefan yr ysgol, dogfennau ayyb o'r gweithgareddau sydd wedi'u cynnal i weithredu ac ymggyraedd at nod y Siarter Iaith.

Cynllun Gweithredu Siarter Iaith Gymraeg (ARIAN)

Ysgol:

Anelir at gynnal agwedd iach/hyrwyddo/cynyddu defnydd cymdeithasol o'r Gymraeg trwy roi'r camau gweithredu canlynol ar waith:
Gweledigaeth Ysgol:

Disgyblion

Gweithredu ar syniadau'r cyngor ysgol ar ffyrdd o gynnal / hyrwyddo a chynyddu'r defnydd o'r Gymraeg yn yr ystafell ddosbarth/ar fuarth yr ysgol neu o fewn y gymuned leol.

(Yr ysgol yn gosod targedau sy'n addas i'w sefyllfa a'i chefnidir ieithyddol unigol)

Rhieni

Cynnal cyflwyniadau i rieni newydd i'r ysgol am fanteision dwyieithrwydd a sicrhau eu bod yn derbyn gwybodaeth am y Siarter Iaith.

Mae'r gweithlu yn atebol i'r Pennaeth i sicrhau bod strategaethau / cynlluniau sy'n ymwneud â dylanwadu ar ddisgyblion i ddefnyddio'r Gymraeg yn gymdeithasol, yn cael eu rhoi ar waith yn yr ysgol a'u monitro'n gyson.

Llywodraethwyr

Cynrychiolaeth o'r llywodraethwyr yn mynychu gweithgaredd / digwyddiad sydd wedi deillio'n uniongyrchol o syniad gan y Cyngor Ysgol am ffyrdd i gynnal, hyrwyddo a chynyddu'r defnydd o'r Gymraeg yn yr ysgol / ar y buarth neu yn y gymuned leol.

Gweithle

Pob aelod o staff yr ysgol yn cael cyfle i gynnig syniadau ynglŷn â sut i gynnal neu ddatblygu ymhellach y defnydd o'r Gymraeg yn gymdeithasol.

Hyfforddi

Sicrhau bod y pennaeth / aelod o'r staff / hyfforddwr allanol yn darparu hyfforddiant i'r gweithlu o'r disgwyliadau wrth weithredu'r Siarter Iaith Gymraeg. Gall agweddau o'r hyfforddiant gynnwys – arferion da, gemau buarth, ymwybyddiaeth iaith, modelu iaith ayyb.

Tystiolaeth

Tystiolaeth trwy luniau / ffilm / cofnodion / cyfarfodydd / holiaduron / wal adborth / Trydar / Facebook. Gosod targedau meintiol cyrraeddadwy. Arfarnu'r cynnydd / effaith.

Cynllun Gweithredu Siarter Iaith Gymraeg (AUR)

Ysgol:

Anelir at gynnal agwedd iach/hyrwyddo/cynyddu defnydd cymdeithasol o'r Gymraeg trwy roi'r camau gweithredu canlynol ar waith:
Gweledigaeth Ysgol:

Deilliannau	Camau Gweithredu	Cyfrifoldeb	Dyddiad Gweithredu	Tystiolaeth	A yw'r deiliant wedi'i wireddu?
-------------	------------------	-------------	--------------------	-------------	---------------------------------

Disgyblion

Tystiolaeth bod effaith cadarnhaol wedi bod o ganlyniad i weithredu syniadau'r cyngor ysgol ar ffyrdd o hyrwyddo / cynnal / cynyddu defnydd o'r Gymraeg yn yr ystafell ddosbarth, ysgol, ar y buarth ac yn y gymuned leol.

(Yr ysgol yn gosod targedau sy'n addas i'w sefyllfa a'i chefnidir ieithyddol unigol)

Rhieni

Tystiolaeth bod gohebiaeth a chylchlythyrau i rieni, gwefan yr ysgol, cyfrif Trydar a Facebook yn hyrwyddo, cynnal ac yn dathlu llwyddiannau'r Siarter Iaith yn yr ysgol ac yn y gymuned yn gyson. Cynnal cyflwyniadau / rhannu adnoddau i rieni newydd i'r ysgol am fanteision dwyieithrwydd gan sicrhau eu bod yn derbyn gwybodaeth am y Siarter Iaith.

Deilliannau	Camau Gweithredu	Cyfrifoldeb	Dyddiad Gweithredu	Tystiolaeth	A yw'r deiliant wedi'i wireddu?
-------------	------------------	-------------	--------------------	-------------	---------------------------------

Llywodraethwyr

Tystiolaeth bod Llywodraethwyr penodedig y Siarter Iaith wedi trafod syniadau ar sut i effeithio'n gadarnhaol ar yr elfennau hynny o ddata'r Gweithredu sydd angen sylw pellach h.y mewn cyfarfod gyda'r cyngor ysgol, llywodraethwyr, cyngor cymuned.

Gweithle

Tystiolaeth bod y gweithlu'n weithredol wrth weithio ar dargedau sy'n addas i sefyllfa'r ysgol a sy'n mynd i effeithio'n gadarnhaol ar yr elfennau hynny o ddata'r Gweithredu sydd angen sylw pellach.

Hyfforddi

Tystiolaeth bod hyfforddiant mewnol / dalgylchol wedi'i gynnal ar gyfer holl weithlu'r ysgol ar y gwahanol elfennau o weithredu'r Siarter Iaith e.e modelu iaith, gemau buarth, ymwybyddiaeth iaith, ffyrdd o hyrwyddo'r defnydd o'r Gymraeg ayyb.

Tystiolaeth

Tystiolaeth trwy luniau / ffilm /
cofnodion / cyfarfodydd /
holiaduron / wal adborth /
Trydar / Facebook.
Gosod targedau meintiol
cyrraeddadwy.
Arfarnu'r cynnydd / effaith.

Atodiad 4

YSGOL:

CYNLLUN DATBLYGU YSGOL:

BLAENORIAETH 1.**Fframwaith Lythrennedd**

CYFRANIAD AT GODI SAFONAU:

Siarter Iaith – Datblygu'r Gymraeg

CAMAU I'W CYMRYD

Disgyblion yr adran iau yn ateb holiadur ar lein er mwyn sefydlu gwaelodlin a throsolwg o sefyllfa ieithyddol yr ysgol.

M.P.LI.

- Yr holl blant yn llenwi holiadur Siarter Iaith ar lein.

- Dadansoddiad o'r holiadur yn rhoi darlun clir o sefyllfa ieithyddol disgyblion yr ysgol.

PA BRYD?**CYFRIFOLDEB**

Staff Dysgu

Disgyblion

CAMAU I'W CYMRYD

- Trefnu tymor 'Cymru Fach Ni': Cynnal gweithgaredd 'Cymru Fach Ni' yn wythnosol i hyrwyddo ymwybyddiaeth o Gymreictod ac i ddangos pa mor bwysig yw defnyddio'r Gymraeg.

- Diwrnod Celf - artist lleol i weithio gyda'r plant. Gwerthfawrogi gwaith artistiaid Cymraeg..

- Diwrnod Chwaraeon - gwahodd Malcolm Allen i ysbrydoli ac i roi sesiwn hyfforddiant trwy gyfrwng y Gymraeg i'r disgyblion. Cyfnod o holi ac ateb wedi'r hyfforddiant.

- Diwrnod Cerdd - gwahodd band i chwarae.

- Diwrnod Iaith - gwahodd Bardd Plant Cymru neu eu hoff awdur i'r ysgol

M.P.LI.

- Holl ddisgyblion yn gwerthfawrogi talent ac arbenigedd Cymry Cymraeg.

- Y disgyblion yn gweld gwerth yn yr iaith ac yn cael eu hysbrydoli o fod yn gweithio gyda'r gwahanol artistiaid/arwyr o fyd chwaraeon.

PA BRYD?**CYFRIFOLDEB**

Pennaeth i drefnu'r ymwelwyr

Llywodraethwr dynodedig

CAMAU I'W CYMRYD

- Noson i gyflwyno'r Siarter Iaith ac i'r disgyblion werthfawrogi eu bod yn Gymry. Perfformio sioe gerdd Nia Ben Aur.
- Estyn gwahoddiad i berson gyflwyno'r Siarter Iaith i rieni a'r anerchiad yn rhoi pwyslais ar fanteision dwyieithrwydd.

M.P.LL.

- Y rhieni yn ymwybodol o'r Siarter Iaith ac yn gwerthfawrogi pa mor bwysig yw'r iaith a dysgu Cymraeg i'w plant.
- Y plant yn meithrin balchder wrth gyflwyno'r Gymraeg i'w rhieni a'r gymuned leol.

PA BRYD?**CYFRIFOLDEB**

Pennaeth
Staff
Disgyblion
Rhieni
Llywodraethwr dynodedig

CAMAU I'W CYMRYD

- Dadansoddi holiaduron i rieni er mwyn deall meddyfryd a safbwyntiau tuag at yr iaith gan bobl yr ardal. Llunio cynllun i ddatblygu'r Gymraeg tu hwnt i furiau'r ysgol, a gosod gwaelodlin gymunedol.

M.P.LL.

- Pob rhiant wedi llenwi holiadur yn nodi eu safbwyntiau tuag at yr iaith.
- Pobl yr ardal yn llenwi'r daflen 'Holi hwn a llall', yn dilyn cyflwyniad 'Cymru Fach ni'

PA BRYD?**CYFRIFOLDEB**

Pennaeth
Rhieni
Pobl yr ardal

CAMAU I'W CYMRYD

- Ymweliad arfer da ag ysgol sydd wedi datblygu'r defnydd o'r Gymraeg ar yr iard.
- Hyfforddiant staff – yr holl staff yn ymwybodol o'r gemau buarth i ddatblygu'r Gymraeg.
- Cofnodi faint sy'n dewis siarad Cymraeg ar y buarth ar ddechrau'r Cynllun Amser Chwarae ac ar ôl gweithredu'r Cynllun trwy gyfrwng yr holiadur ar lein.

M.P.LL.

- Holl staff yn ymwybodol o'r gemau buarth
- Y disgyblion 'Grwp amser chwarae' wedi cael eu hyfforddi i gynnal y gemau eu hunain.
- % y plant sy'n siarad Cymraeg wedi codi dros gyfnod o dymor ar ôl effaith y Cynllun Chwarae.

PA BRYD?**CYFRIFOLDEB**

Pennaeth

Staff

Llywodraethwr dynodedig

Disgyblion

Cyngor Ysgol

DEILLIANNAU:

- Ymgyrhaedd at y wobwr arian
- Gwneud ymdrech deilwng i godi ymwybyddiaeth o ddiwylliant a threftadaeth Cymru ymhlith rhieni.
- Y disgyblion yn siarad Cymraeg yn naturiol o fewn yr adeilad – yn y dosbarth, ar y coridor ac ar yr iard.
- % o'r disgyblion sy'n dewis siarad Cymraeg ar yr iard wedi codi o 37% i 66%.
- Yr holl wybodaeth am y Siarter Iaith yn cael ei rhannu gyda rhieni trwy safle gwe yr ysgol.

COSTAU

£500 – 'Cymru Fach Ni'

MONITRO CYNNYDD

- Disgyblion yr adran iau yn ateb yr holiadur ar lein.
- Asesu cynnydd y disgyblion yn eu defnydd o'r Gymraeg ar yr iard.
- Nodi agweddau disgyblion tuag at yr iaith ar ôl cynnal nifer o weithgareddau'n hyrwyddo'r Gymraeg.

Y Siarter Iaith – Agweddau Rhifedd

Gallir defnyddio'r broses o gasglu data ar gyfer sefydlu gwaelodlin fel cyfle i ddatblygu sgiliau trin data'r dysgwyr. Mae cyfleoedd arbennig i roi perchnogaeth o'r Siarter i'r dysgwyr o'r cychwyn drwy gynnal prosiect casglu a thrin data. Mae'r posibilïadau yn eang ac yn cydblethu'n naturiol i waith dosbarth.

Mae'r elfennau sydd yn bosibl i'w datblygu yn rhychwantu nifer o ofynion y Fframwaith Llythrennedd a Rhifedd o Flwyddyn 3 hyd at Flwyddyn 7 (cyfle i ymestyn y dysgwyr Mwy Abl a Thalentog).

Er nad yw'r FLLRh yn nodi'n benodol y dylai dysgwyr gasglu data eu hunain nes cyrraedd Blwyddyn 7, mae yma gyfle sydd yn rhy dda i'w goll!

Gall dysgwyr drafod, arbrofi a gwerthuso dulliau amgen o gasglu data. Gall defnyddio'r meddalwedd Lime Survey a chwblhau'r holiadur ar lein sabrduno trafodaethau a sicrhau ystod eang o ganfyddiadau perthnasol.

Dyma'r elfennau sy'n bosibl i'w datblygu:

Elfennau Blwyddyn 5 / 6:

- Cyflwyno data drwy ddefnyddio:
 - rhestrau, siartiau cyfrif, tablau, diagramau a thablau amllder
 - siartiau bar, siartiau data wedi'u rhannu i grwpiau
 - echdynnu a dehongli gwybodaeth o ystod gynryddol o graffiau (gan gynnwys siartiau cylch)
- Defnyddio cymedr, canolrif, modd ac amrediad i ddisgrifio set ddata

Elfennau Blwyddyn 7:

- Dysgwyr i gasglu eu data eu hunain ar gyfer arolwg syml e.e. drwy lunio holiadur data
- Llunio tablau amllder ar gyfer setiau data
- Llunio ystod eang o graffiau a diagramau i gyflwyno'r data ac i gyfleu pwysigrwydd graddfa
- Dehongli diagramau a graffiau (gan gynnwys siartiau cylch)
- Defnyddio cymedr, canolrif, modd ac amrediad i gymharu dau ddostraniad.

Gallir defnyddio pecynnau TGCh ar gyfer trin y data e.e. Excel.

Atodiad 5 Cynllun Gweithredu – Targedau Enghreifftiol

Gweledigaeth yr Ysgol

Pob disgybl yn ymgyrraedd at nod y Siarter Iaith.

Disgyblion yn ymfalchïo ac yn cysylltu'r iaith, diwylliant a thraddodiadau Cymreig â phrofiadau cadarnhaol, positif.

Sicrhau cynnydd yn nefnydd cymdeithasol plant o'r Gymraeg yn yr ysgol, ar yr iard ac yn y gymuned.

Pob disgybl yn cael cyfle i ddysgu am hanes a diwylliant Cymru gan werthfawrogi digwyddiadau'r gorffennol.

Disgyblion yn ei gweld hi'n bwysig defnyddio'r Gymraeg ac yn hyderus a chyfforddus wrth ei siarad hi.

Rhagor o ddisgyblion yn gwneud defnydd o'r dechnoleg trwy gyfrwng y Gymraeg.

Y cyngor ysgol yn llunio eu gweledigaeth ynglŷn â chynyddu defnydd o'r Gymraeg yn yr ysgol ac yn gymdeithasol.

Disgyblion

- Targedau gweledol wedi'u gosod yn y dosbarthiadau yn dangos cynnydd yn nefnydd cymdeithasol y disgyblion o'r Gymraeg e.e. siart 'camau tua'r copa'.

- Pob disgybl yn siarad Gymraeg efo staff yr ysgol. Tystiolaeth o hynny trwy'r holiadur ar lein.

- Pob disgybl yn siarad Gymraeg efo ffirindiau yn y dosbarth. Tystiolaeth o hynny trwy'r holiadur ar lein.

- Disgyblion yn ddefnyddwyr rhugl a hyderus o'r Gymraeg. Disgyblion / rhagor o ddisgyblion yn siarad Gymraeg yn naturiol o fewn yr adeilad, ar y coridorau, ac yn y neuadd ginio. Tystiolaeth o hynny trwy'r holiadur ar lein.

- Disgyblion/rhagor o ddisgyblion yn siarad Gymraeg yn annibynnol ac yn defnyddio'r iaith fel cyfrwng chwarae a chymdeithasu ar yr iard. Tystiolaeth o hynny trwy'r holiadur ar lein.

- Disgyblion / rhagor o ddisgyblion yn defnyddio'r Gymraeg fel cyfrwng cyfathrebu a chwarae a chymdeithasu y tu hwnt i giatau'r ysgol. Tystiolaeth o hynny trwy'r holiadur ar lein.

- Sicrhau bod ymrwymiad a chyfrifoldeb gan y cyngor ysgol i feddwl am ffyrdd i gynnal a hyrwyddo'r Gymraeg yn y dosbarthiadau ac ar iard yr ysgol.

- Disgyblion yn derbyn ac yn cynnig hyfforddiant ar gemau buarth a gweithgareddau amser chwarae.

- Sicrhau hyfforddiant 'modelu iaith' ar gyfer disgyblion sy'n cynnig arwain sesïynau gemau buarth.

- Cyfleoedd i ddisgyblion yr ysgol gyfan i roi adborth ac i drafod pa weithgareddau sydd wedi bod yn llwyddiannus wrth weithredu unrhyw agwedd o'r Siarter Iaith e.e. cynllun amser chwarae, sesïynau codi ymwybyddiaeth iaith ayyb, strategaethau i droi sgyrsiau i'r Gymraeg.

- Sicrhau gweithgareddau trwy gyfrwng y Gymraeg yn ystod egwyl 'tu mewn' h.y. cyfnodau amser chwarae gwlyb ayyb, Gwahodd arwyr (diwylliant poblogaidd) / pobl fusnes / cyngor / cynrychiolwyr o'r maes iechyd i mewn i'r ysgol i drafod gwerth y Gymraeg. Cynnal sesiwn holi ac ateb efo'r disgyblion.

- Sefydlu cyfundrefn sy'n gwobrwyo disgyblion sy'n weithredol wrth cynyddu defnydd o'r Gymraeg neu'n hyrwyddo agwedd iach tuag at y Gymraeg e.e. seremoni gwobr y pennaeth sy'n rhan o wasanaeth wythnosol a.y.y.b. Gweithredu ar syniadau'r cyngor ysgol i hyrwyddo defnydd o'r Gymraeg yn y gymuned.

- Disgyblion yn dangos agweddau iach a chadarnhaol tuag at yr iaith. Tystiolaeth o hynny trwy'r holiadur ar lein. Ymwybyddiaeth a dealltwriaeth disgyblion o nodweddion diwyllianol, economaidd, amgylcheddol, hanesyddol ac iethyddol Cymru yn gadarn.

- Disgyblion yn ymwybodol o'r angen i ddefnyddio'r Gymraeg mewn gweithgareddau allgyrsiol.

- Disgyblion yn elwa o brofiadau allgyrsiol sy'n atgyfnerthu'u defnydd o'r Gymraeg.

- Disgyblion yn gwneud rhagor o ddefnydd o'r dechnoleg trwy gyfrwng y Gymraeg e.e. apps, y we, tecstio ayyb. Tystiolaeth o hynny trwy'r holiadur ar lein.

16

- Sicrhau ymrwymiad gan y cyngor ysgol i hyrwyddo miwsg a rhaglenni Cymraeg.
 - Disgyblion wedi'u trwytho'n y traddodiadau Cymreig trwy gyd-destun 'Y calendr Cymreig'.
- Rhieni**
- Rhieni yn derbyn cyflwyniad ar fanteision dwyieithrwydd a'r gwerth sydd i ddysgu'r Gymraeg. Rhoi cyfle i rieni werthuso a chynnig adborth e.e. llinell raddfa
 - Lluoio holiadur am fanteision dwyieithrwydd a'r agweddau y dylid eu datblygu ymhellach.
 - Mae safle gwe'r ysgol Trydar / Facebook gohebiaeth a chlychlythyrau yn hyrwyddo ac yn dathlu llwyddiannau'r Siarter laith.
 - Rhieni i fynychu clybiau all gwricwlaidd yr ysgol — eu cyflwyno i adnoddau TGCh Cymraeg a fydd yn datblygu medrau llythrennedd a rhifedd eu plant.
 - Gwahodd siaradwr i ddiwyddiad e.e. cyngerdd, i annerch rhieni ar fanteision dwyieithrwydd. Tafieni adborth yn cael eu llenwi gan y rhieni.
 - Gwahodd rhieni i wasanaethau gwobrwyo'r pennaeth h.y. gwobr sy'n gysylltiedig â gweithredu'r Siarter.
 - Creu cyflwyniadau ar weledigaeth a rôl y cyngor ysgol wrth weithredu'r Siarter laith.
 - Gwahodd rhieni i'r ysgol ar gyfer wythnos o weithgareddau'n hyrwyddo'r Gymraeg e.e. rhoi sylw i fandiau, artistiaid, beirdd lleol. Rhieni i gwblhau holiadur ar ôl yr 'wythnos weithgareddau' er mwyn gwerthuso a lleisio'u barn.
 - Lluoio holiaduron penodol i rieni yn holi pa fath o gymorth y bydden nhw eu hangen er mwyn helpu'r plant e.e. hyfforddiant cyd chwarae / darllen ar y cyd, codi ymwybyddiaeth o brint a'r gair o'u cwmpas ayyb. Rhieni'n derbyn hyfforddiant cyd chwarae efo'u plant, modelu iaith, gloywi iaith ayyb.
 - Mae'r ysgol yn hysbysebu gweithgareddau sy'n cael eu cynnal trwy gyfrwng y Gymraeg ar gyfer rhieni. Gwahodd rhieni i'r ysgol ar gyfer dyddiau dathliadau Cymreig.

17

- Y cyngor ysgol yn creu pamffled i rieni ar nod ac amcanion y Siarter laith.
 - Rhieni'n cynryd rhan mewn sesiynau 'ymwybyddiaeth iaith': Gwersi 'Cymraeg i Oedolion' yn cael eu cynnal a'u hyrwyddo o fewn yr ysgol.
 - Yr ysgol yn gwneud ymdrech i godi ymwybyddiaeth o elfennau o ddiwylliant a threfnadaeth Cymru ymhlith rhieni. Yr ysgol yn sicrhau cefnogaeth a chyfranogiad rhieni i weithgareddau allgyrsiol ac yn hyrwyddo defnydd o'r Gymraeg yn ystod y gweithgareddau hynny.
- Llywodraethwyr**
- Llywodraethwyr yn mynychu digwyddiadau yn yr ysgol sy'n ymwneud â'r iaith Gymraeg a'r diwylliant Cymraeg, neu sy'n rhan o'r 'Calendr Cymreig' e.e. gweithdai awduron, 'steddfod ysgol, a.y.b.
 - Llywodraethwyr yn mynychu rhai o gyfarfodydd y cyngor ysgol sy'n trafod y Siarter laith ac yn adrodd yn ôl i'r corff llywodraethol.
 - Llywodraethwyr yn mynychu gweithgaredd/digwyddiad sydd wedi deillio'n uniongyrchol o syniad gan y cyngor ysgol am ffyrdd i hyrwyddo'r Gymraeg e.e. ar yr iard/ yn y gymuned leol.
 - Llywodraethwyr yn trafod efo disgyblion am eu profiadau / cynlluniau / syniadau i hyrwyddo'r Gymraeg.
 - Llywodraethwyr â dealltwriaeth dda o nod, o dargedau a goblygiadau'r Siarter laith.
 - Penodi llywodraethwr â chyfrifoldeb penodol dros y Siarter laith.
 - Llywodraethwyr yn derbyn adroddiad tymhorol ar weithgareddau/tasgau y Siarter laith gan gynrychiolwyr o'r cyngor ysgol.
 - Llywodraethwyr yn ymrwymo i sicrhau bod pob agwedd o fywyd yr ysgol yn Gymraeg a Chymreig.
 - Llywodraethwyr yn ymrwymo i gymeryd rhan mewn gweithgareddau ynghlwm â'r Siarter laith e.e. seremonïau gwobrwyo.

18

- Llywodraethwr penodedig yn codi ymwybyddiaeth o'r gwaith ynghlwm â'r Siarter Iaith yn y cyngor cymuned.
- Llywodraethwyr yn cael gwahoddiad i gyflwyniad gan y cyngor ysgol ar eu rôl a'u gweledigaeth nhw wrth weithredu'r Siarter Iaith.

Gweithlu

- Pob aelod o staff yr ysgol yn cael cyfle i gynnig syniadau ynglŷn â sut i gynnal neu gynyddu'r defnydd cymdeithasol o'r Gymraeg.
- Y gweithlu'n gwneud defnydd effeithiol o dargedau gweledol er mwyn atgoffa pawb o'r nod i hyrwyddo a defnyddio'r Gymraeg e.e. camau tua'r copa.
- Y staff yn cytuno a llunio targedau sy'n addas i sefyllfa'r ysgol a sy'n mynd i effeithio'n gadarnhaol ar y elfennau hynny o ddata'r gwe iaith sydd angen.
- Pob aelod o staff yn ymwybodol o'r angen i fesur cynnydd / effaith wrth weithredu'r Siarter Iaith.
- Pob aelod o staff yn sicrhau bod tystiolaeth o'r gwahanol weithgareddau i hyrwyddo'r Siarter Iaith ar gael ar gof a chadw.
- Y staff yn hyrwyddo'r defnydd o'r Gymraeg trwy gynnal clwb celf, clwb cyfrifiaduron, clwb garddio ayyb tu allan i oriau ysgol.
- Pob aelod o staff yn ymwybodol ac yn weithredol wrth ymgynraedd at nod y Siarter Iaith.
- Y gweithlu'n hyrwyddo'r defnydd o'r Gymraeg yn yr ysgol drwy arwain grwpiau cyngor chwaraeon, grwp effeithiolrwydd, grwp gwyrdd, cyngor ysgol.
- Targedau clir wedi'u gosod gan athrawon i'r cymorthyddion o'r hyn sydd yn ddisgwyliedig e.e. cyfrifoldebau pendant ar yr iard / modelu iaith / defnyddio'r eirfa briodol.
- Sicrhau ymrwymiad parhaol y staff i gywiro gwallau cyffredin e.e. mae fi ddim, sôn am dan, mynd i, dod o, dad fi, mam fi ayyb.

19

- Athrawon / cymorthyddion yn glir ynghlwm â'r disgwyliadau ieithyddol yn y dosbarth ac ar iard yr ysgol ac yn ymwybodol o strategaethau cadarnhaol i droi sgyrsiau i'r Gymraeg.

- Sicrhau cyfleoedd i'r gweithlu rannu arferion da yn yr ysgol. Sefydlu cymunedau dysgu proffesiynol i rannu arferion da rhwng ysgolion.
- Sicrhau bod yr holl weithlu yn dilyn gweledigaeth yr ysgol parthed y Siarter Iaith.
- Sicrhau ymrwymiad parhaol y staff i annog defnydd o iaith goeth ymysg disgyblion goeth.
- Sicrhau bod pawb sy'n dod ar brofiad gwaith yn rhugl yn y Gymraeg.
- Pob aelod o staff yn ymwybodol o'u dyletswydd i hyrwyddo'r defnydd o'r Gymraeg yn gyson
- Y gweithlu'n sicrhau mai'r Gymraeg yw cyfrwng y dysgu a'r proffiadau.
- Mae'r gweithlu'n darparu gweithgareddau a phrofiadau cadarnhaol er mwyn troch'r disgyblion yn yr iaith.
- Mae polisi'r ysgol ar gyfer datblygu'r Gymraeg fel pwnc ac fel cyfrwng addysgu yn ymateb i bolisi'r awdurdod a pholisi amcanion a chanllawiau Llywodraeth Cymru, ac mae'n cael ei weithredu'n effeithiol gan y gweithlu.
- Mae'r gweithlu yn rhoi pwyslais ar hyrwyddo ymwybyddiaeth a dealltwriaeth disgyblion o nodweddion diwylliannol Cymru trwy ystyried cyflwyno agweddau o blith: traddodiadau cerddorol Cymru, ein halawon gwerin, cerdd dant, ein halawon dawns, offerynnau traddodiadol (telyn, crwth, pibgorn); traddodiad gwerin fel y Fari Lwyd, Gwŷyl Ifan; traddodiad dawns Cymru, twmpath a chlocsiso; cerddoriaeth boblogaidd Cymraeg o Dafydd Iwan i'r Ods.
- Mae'r gweithlu yn rhoi pwyslais ar hyrwyddo a chodi proffil y cyfryngau Cymraeg a llenyddiaeth Cymru trwy roi sylw a chefnogi: rhaglenni Cymraeg, Radio Cymru, S4C, papurau cenedlaethol a phapurau bro, cylichgronnau amrywiol; eisteddfodau; llenyddiaeth Cymru, awduron, dramodwyr, beirdd; Y Llyfrgell Genedlaethol, ymwybyddiaeth o draddodiad barddol Cymru; ein chwedlau, Y Mabinogi, chwedlau lleol.

20

- Mae'r gweithlu yn rhoi pwyslais ar hyrwyddo ymwybyddiaeth a dealltwriaeth disgyblion o hanes Cymru trwy ystyried cyflwyno agweddau o blith: porthmyn, môr lachron Cymreig, ffeiriau, diwydiant gwlan, mwynloddio ein cychwyn Celtaidd, Oes y Seintiau a'r Mynachlogydd, Oes y Tywysogion, Owain Glyndŵr, Y Tudurïaid a'r Ddeddf Uno, William Morgan a chyffeithu'r Beibl, Y Siartwyr, Y Chwyldro Diwydiannol, Brad y Llyfrau Gleision, O.M. Edwards, Yr Urdd, Brwydr yr Iaith, Y Cynulliad; Ymwybyddiaeth o Gymry yn ymfudo a sefydlu gwladfeydd Cymreig Patagonia, Y Crynwyr yn ymfudo i Bensusylwania; Gwyddonwyr Cymreig, Edward Llwyd.
- Mae'r gweithlu yn rhoi pwyslais ar hyrwyddo pencampwyr chwaraeon o Gymru, hyrwyddo timau Cymreig ayyb.
- Mae'r gweithlu yn rhoi pwyslais ar artistiaid a gwaith celf o Gymru o Richard Wilson i Iwan Bala.
- Mae'r pennaeth a'r gweithlu yn ymdrechu i gael dylanwad fel bod agweddau o fywyd dyddiol cymuned yr ysgol yn Gymraeg a Chymreig.
- Mae'r gweithlu yn cynnal gweithgareddau allgyrsiol rheolaidd i'r disgyblion ac yn hyrwyddo'r defnydd o'r Gymraeg yn ystod y gweithgareddau hynny, e.e. cyngherddau, eisteddfodau cenedlaethol / lleol, drama, Canolfan Awyr Agored Rhyd-Ddu, Gwersylloedd Urdd Gobaith cymru, clybiau chwaraeon.
- Mae'r gweithlu yn cyfrannu at weithgareddau Gymraeg a Chymreig yn y gymuned.
- Y gweithlu'n cael cyfle i adrodd yn ôl yn rheolaidd yn dilyn hyfforddiant, cynhadledd, datblygiad neu weithgareddau llwyddiannus ynghlwm â gweithredu'r Siarter. Hyfforddi
- Y pennaeth yn darparu hyfforddiant mewrol cyson i'r gweithlu o'r disgywiliadau wrth weithredu'r Siarter Iaith Gymraeg.
- Y gweithlu'n derbyn hyfforddiant / mynychu cyfarfodydd CDP/ mynychu cynadleddau sy'n berthnasol i weithredu'r Siarter Iaith.
- Athrawon a chymorthyddion yn derbyn hyfforddiant 'modelu iaith' ac arweiniad ar ddulliau 'trochi iaith' ar gyfer dysgwyr.

21

- Staff yn hyfforddi cymorthyddion ar fodlu a bwydo iaith o safon uchel yn gyson.
- Pennaeth i fynychu hyfforddiant ar ymwybyddiaeth iaith, caffael iaith a throchi ieithyddol, ac yn pennu amserlen i drosglwyddo'r negeseuon i holl staff yr ysgol.
- Sicrhau bod cyfle i'r gweithlu fanteisio ar ddosbarthiadau dysgu / gloywi iaith
- Yr ysgol yn sicrhau cyfleoedd i bob aelod o'r gweithlu i ddatblygu eu sgiliau a'u hyfedredd yn y Gymraeg.
- Y pennaeth yn sicrhau arweiniad ac yn rhannu arfer da ar ddulliau o hyrwyddo a chynyddu'r defnydd o'r Gymraeg.
- Cynnal hyfforddiant e.e. gemau buarth, ymwybyddiaeth iaith.
- Gosod nod i bob aelod o staff i adrodd yn ôl yn dilyn hyfforddiant a rhoi cyfleoedd iddyn nhw greu adnoddau a'u treialu.
- Cynnal hyfforddiant modelu iaith a chodi ymwybyddiaeth o batrymau iaith i'w defnyddio o ddydd i ddydd.
- Cynnal hyfforddiant 'Arferion da'.
- Hyfforddiant ar gwestiynu pwrpasol gan ddefnyddio geirfa addas – athrawon/cymorthyddion yn llunio taflen bwrpasol ar y cyd.
-
- Tystiolaeth / Yr Arferion Gorau**
- Mae disgyblion yr adran iau yn llenwi'r holiaduron ar lein er mwyn casglu gwybodaeth am y defnydd o'r Gymraeg a sefydlu'r gwaelodlin.
- Mae'r cyngor ysgol a'r gweithlu'n cadw trosolwg o dueddiadau dros amser ac yn ymateb iddynnt.
- Mae safle we'r ysgol, Trydar, Facebook, newyddion yn papurau bro a chylchlythyrau rhieni yn hyrwyddo a dathlu llwyddiant y Siarter Iaith yn gyson.

- Cofnodi gweithgareddau mae'r plant wedi bod ynghlwm â nhw yn ystod y tymor, e.e.gweithdai barddoni, ymweliadau arlunwyr, awduron Cymraeg, llwyddiannau eisteddfodol, dathlu dyddiau arbennig yn y calend'r Cymreig, gweithgareddau'r cyngor ysgol i gynyddu defnydd o'r Gymraeg ayyb trwy recordio bwletin newyddion, defnyddio iPad, camera fideo neu trwy gyfrwng radio'r ysgol.
- Cofnod o adrodd yn ôl yn dilyn hyfforddiant, a pha adnoddau neu weithgareddau sydd wedi'u creu yn dilyn yr hyfforddiant. Rhannu arfer da.
- Sicrhau cysylltiad rhwng athrawon yr ysgol a'r canolfannau iaith trwy ymweliad â'r ganolfan, trwy'r llyfryn cyswllt disgybl a'r holiaduron.
- Tystiolaeth o weithgareddau ar gamera fideo e.e. bwletin newyddion, trafod llyfr / hoff awdur / barddoniaeth, cyflwyniad dramatig a.y.y.b.
- Dathlu llwyddiannau trwy bortffolio o luniau e.e. Gŵyl Ddewi, ymweliadau ayyb.

Atodiad 6

Gwe laith

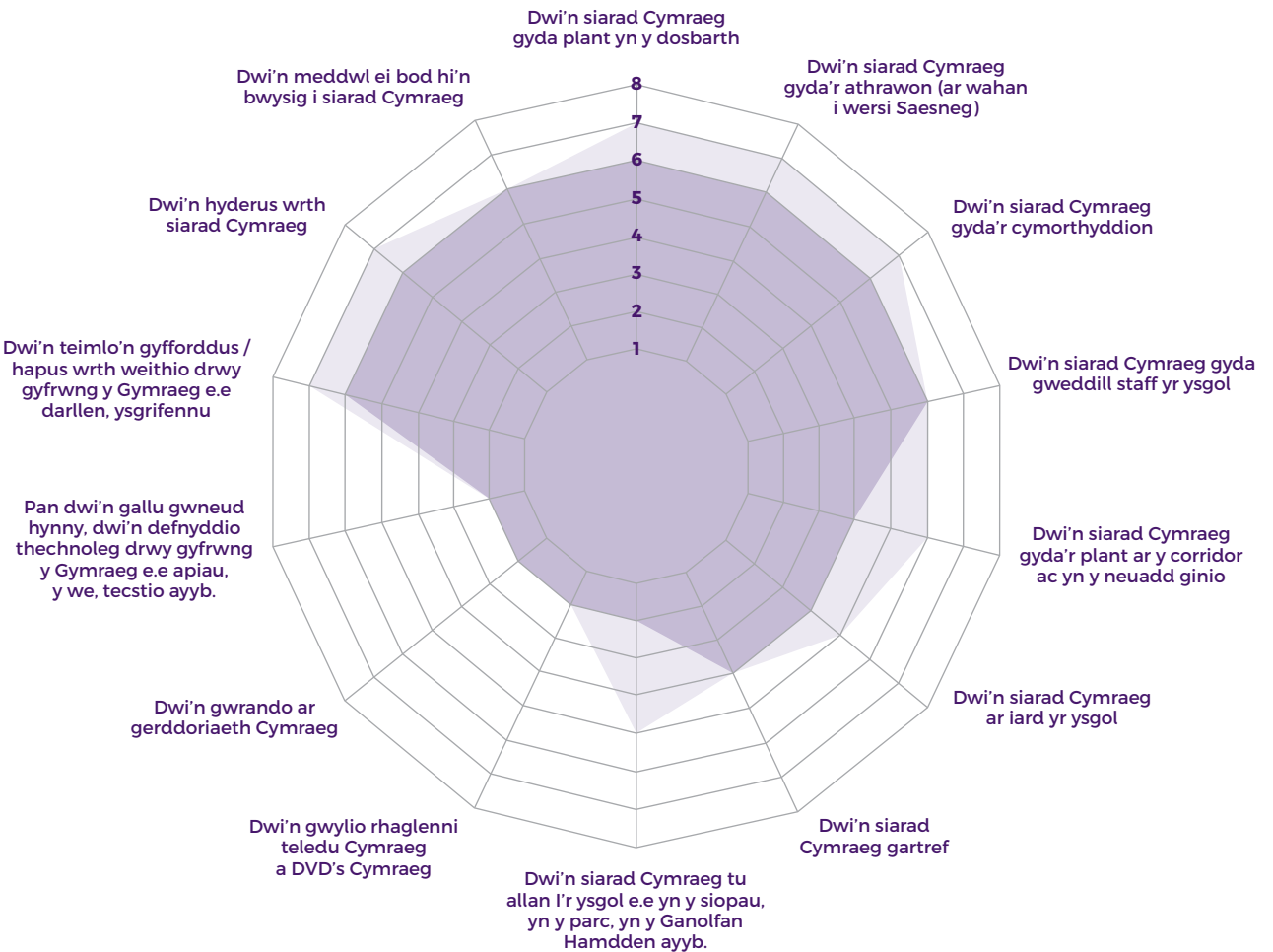
Holiadur ar lein

Ysgol:

Darlleniad cyntaf:

Ail ddarlleniad:

.....

Camau Tua'r Copa

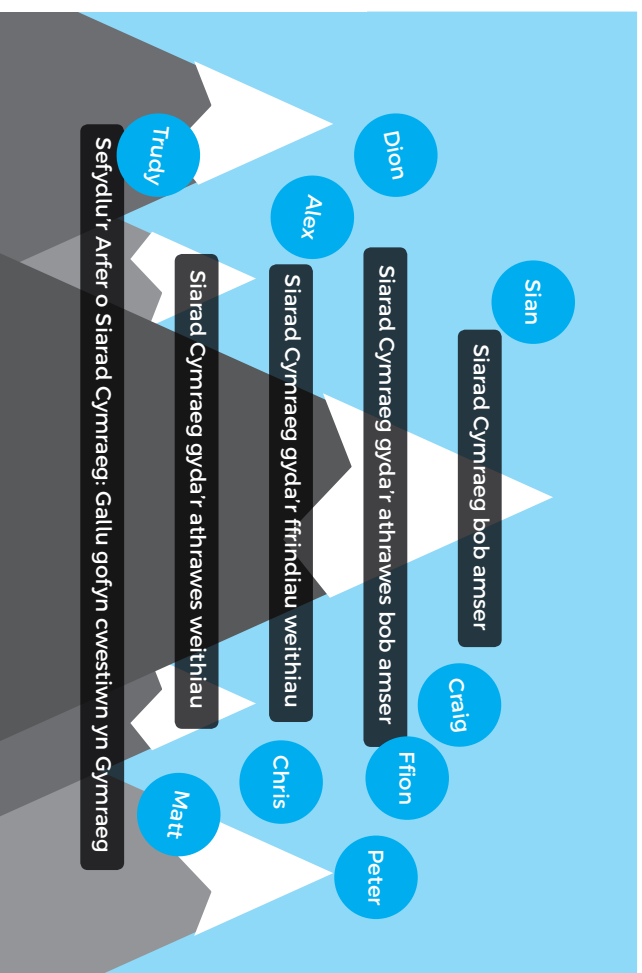
Teclyn i'w ddefnyddio fesul dosbarth yw 'camau tua'r copa'. Bydd yn ysbrydoli ac yn annog disgyblion i wneud rhagor o ddefnydd o'r Gymraeg yn gymdeithasol.

Ar y siart, nodir ar ba gam mae pob disgybl. Mae'n gyfrifoldeb ar bob aelod o weithlu ysgol i ddiweddar'u'r siart. Bydd y 'copa' yn amlwg yn adlewyrchu'r nod y mae ysgol yn dymuno ei gyrraedd sef yr hyn a nodir yng ngweledigaeth yr ysgol. Yn ddiabynnol ar gefndir ieithyddol y disgyblion,

gall y targedau amrywio o sefydlu'r arfer o siarad Gymraeg, newid agweddau, codi hyder ieithyddol i ddylanwadu ar niferoedd siaradwyr Gymraeg tu hwnt i furiau'r ysgol a'r buarth i loywi a sicrhau cywirdeb ieithyddol. Mae modd cofnodi trwy dynnu llun o'r 'camau' ar ddechrau, canol ac ar ddiwedd tymor fel tystiolaeth o gynnydd disgyblion.

Trwy ddefnyddio'r targed gweledol yma, bydd y disgyblion yn cynnal ac yn annog ei gilydd i godi'n uwch trwy'r siart. Rhaid pwysleisio'r ogwydd positif wrth ei ddefnyddio a'r egwyddor gadarnhaol wrth wobrwyo cynnydd yn y defnydd o'r Gymraeg.

Dyma enghraifft o siart ar waith:

Mesur Effaith

Yr atebion i'r holiadur ar lein fydd yn rhoi tystiolaeth bendant o'r sefyllfa ieithyddol ymhob ysgol. O'r wybodaeth yna sefydlir y waelodlin, ac o'r fan yna bydd pob ysgol yn gosod ei gweledigaeth ei hun. Ceir rhagor o enghreifftiau isod ar sut i fesur effaith rhai gweithgareddau sydd ynghlwm â gweithredu'r Starter Iaith.

Arolygon byrffyr ydyn nhw i'w cynnal ar ôl cyflwyno unrhyw ogwydd newydd neu weithgaredd e:sesiynau ymwybyddiaeth iaith, treialu gemau buarth newydd, siaradwr gwadd yn sôn am werth y Gymraeg / dwyieithrwydd ayb. Ynghyd â'r holiadur ar lein mae'r enghreifftiau syml isod yn dystiolaeth o fesur effaith.

O begwn i begwn

- Plant yn sefyll yng nghanol yr ystafell ar gychwyn y gweithgaredd / arolwg
- Mae pedair cornel yr ystafell yn cynrychioli barn wahanol neu raddfeydd o ran agwedd e.e. da iawn, da, gwael, ofnadwy neu pwysig iawn, pwysig, dim ots, dydy o ddim yn bwysig o gwbl a.y:b.

- Ar ôl gofyn pob cwestiwn e.e. Ydych chi'n credu ei bod hi'n bwysig siarad Gymraeg? Bydd disgwyl i blant dde wis y gornel sy'n cynrychioli 'u barn neu u hagwedd' nhw.
- Tynnu lluniau neu gadw cofnod o faint sy'n mynd i bob cornel.
- Ail ofyn yr un cwestiynau ar ôl cyfnod o amser

Mewn cylchoedd

- Gellir gofyn cyfres o gwestiynau i blant neu osod 'datganiadau' e.e. 'Dwi'n tecstio'n y Gymraeg'
- Bydd plant yn rhoi lliw gwahanol i'r atebion sy'n cynrychioli'u safbwynt / arferiad nhw ar y llinellau er enghraifft rhan fwyaf o'r amser, weithiau, dim yn aml, byth.
- Ail ymweld â'r un cwestiynau ar ôl cyfnod. Sylwi / nodi unrhyw newidiadau mewn safbwyntiau neu arferiad.

Llinell raddfa

Mynegi barn gan roi graddfa o 1 i 10
 1 = ddim yn cytuno o gwblwl
 10 = cytuno'n llwyr

Cyn cynnal unrhyw gyfarfod e.e. sesiwn 'gwerth y Gymraeg' gyda rhieni, gellir gofyn am ymatebion i gwestiynau gan nodi sgôr o 1 i 10 ar 'linell raddfa' fel yr un isod. Ar ôl cynnal y gweithgaredd, gofyn yr un cwestiynau i'r rhieni a chanfod a oes newid mewn agweddau, barn a.y.y.b.

Ydych chi'n ei hystyried yn bwysig i'ch plant / plentyn allu siarad y Gymraeg yn ogystal â Saesneg?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Yn gymdeithasol, ydych chi'n gweld bod mantais i'ch plant / plentyn fod yn ddwyieithog yn yr ardal rydych chi'n byw ynddi?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

O fyd hanes, miwsig, byd llyfrau a byd teledu, ydych chi'n gweld bod mantais i'ch plant / plentyn fod yn ddwyieithog?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

O ran addysg, ydych chi'n gweld mantais i'ch plant / plentyn chi fod yn ddwyieithog?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Atodiad 9**Cofnodi rhagor o dystiolaeth****Wal graffiti / adborth**

- Gosod 'post its' ar wal graffiti i fynegi barn ar weithgaredd e.e. sesiwn ymwybyddiaeth iaith ayyb
- 'Wyrneb hapus' — ymateb i gwestiwn neu weithgaredd trwy roi un o dri sticer — hapus/gweddol / trist yn ymateb ar wal adborth

Arolwg / Cyfweiliad

- Cyfweiliadau e.e. gydag unigolion neu grwpiau bach sydd wedi derbyn gwobr ynghlwm â'r Starter Iaith ayyb
- Gweithgareddau grŵp — grwpiau ffocws, cyfweiliadau / trafodaethau cyngor ysgol.
- Arsylwadau — cofnodi newidiadau mewn agweddau, hunan-hyder

Caban ateb

- Yr un syniad â'r 'Cab cyffesu' ar 'Fferm ffactor' neu'r 'Diary room' ar raglen 'Big brother'. Yn y 'Caban ateb' gall plant gynnig eu hymatebion yn unigol, yn barau neu mewn grwpiau.

- Holiaduron — cyn / ar ôl gweithgaredd.

Targedau gweledol

- Tystiolaeth o dargedau gweledol e.e. camau tua'r copa (lluniau ar ddechrau/canol/divedd tymor)
- Dyddiadur iaith — yn cofnodi gweithgareddau dros gyfnod o amser
- 'Peiriannau pleidleisio' — mae modd benthg y peiriannau yma gan y cyngor.

 Cymraeg
llyw.cymru/cymraeg

Llywodraeth Cymru
Welsh Government